

UNA OBRA CIVIL DE L'ARGENTER BARCELONI D'ORIGEN FLAMENC JOAN DE BRAWER *

MANUEL TRALLERO

L'interès per l'argenteria barcelonina del segle XVIII sol quedar limitat, en el millor dels casos, a una reduïda nòmina d'artistes i al no menys escàs catàleg de les obres conservades.

No és rar, doncs, trobar reiteradament citats a Joan Matons, per l'urna de sant Bernat Calbó realitzada entre 1701 i 1728 per a la catedral de Vic, i també pels cèlebres candelers per a la catedral de Ciutat de Mallorca (1703-1721); a Francesc i Josep Tramulles per l'urna del reliquiari de la Santa Cinta de la catedral de Tortosa (1721-1729); a Francesc Martorell pel reliquiari de sant Bernat Calbó (1735-1736), actualment a l'església prioral de Reus; i en fi, a Pere Lleopart per l'urna de sant Ermengol (1753-1755) per a la catedral de la Seu d'Urgell.

D'altres artistes, en canvi, no gaudeixen del mateix prestigi i reconeixement, potser perquè no ha arribat

fins a nosaltres cap obra seva, malgrat tenir-ne algunes notícies documentals. Tal seria el cas de l'argenter barceloní d'origen flamenc Joan de Brawer.¹

La família Brawer, segons les notícies que hem recollit, estava establerta a Barcelona ja l'any 1716. Aquest any, Jacobus de Brawer tenia llogada a l'argenter barceloní Pere Torroella per 200 lliures anuals una casa al carrer de l'Hostal de Manresa, cantonada amb el carrer de l'Argenteria.² Alguns anys més tard, concretament el 3 de maig de 1722, contrau matrimoni, en segones núpcies, amb Francesca Martí a l'església de Santa Maria del Mar. Consta que el contraent Jaume de Brawer és flamenc, habitant de Barcelona, fabricant de cervesa i que llurs pares, ja morts, eren naturals d'Anvers. Per la seva part, Francesca Martí és filla d'un pagès de Badalona. Hi figura com a testimoni l'esmen-

* Vull expressar el meu agraïment per la seva col·laboració a Lluís Bagunyà, Isabel Darder, Adela Laborda, així com a José Luis Sancho.

1. De les diferents versions del nom (Braver, Breuver, Bauer, etc., ...), hem escollit la de Joan de Brawer tant perquè és la forma que apareix a la seva passantia com perquè s'assembla més a l'original flamenc previ a la seva catalanització.

2. Institut Municipal d'Història de Barcelona (I.M.H.B.), Sala Doltra, *Gremis: Declaracions dels béns dels agremiats 1715-1716*. Argenters, vol. II, fol. 273v.

tat argenter barceloní Pere Torroella.³

El professor Santiago Alcolea dona la notícia de testament de Jaume de Brawer, publicat el 24 d'agost de 1730.⁴ Per part nostra sabem que el dia 15 d'agost de 1734, el «jove argenter» Joan de Brawer contrau matrimoni en la mateixa església de Santa Maria del Mar amb Maria Teresa Rosell, filla de l'argenter barceloní Rafael Rosell, i actua com a testimoni el també argenter Pau Cot.⁵ Trigaria poc menys d'un any el fins aleshores «jove argenter» a realitzar el seu examen de «passantia»: obtenia el títol de mestre el dia 30 de maig de 1735.⁶

Fins set anys més tard, concretament fins al dia 15 de gener de 1742, no en tenim altres notícies. És en aquesta data quan entra a casa seva com a aprenent Joan de Barges o Bargues.⁷

Gràcies a les investigacions efectuades per Madurell Marimon coneixem documentalment les obres de Brawer destinades a l'església parroquial de Santa Maria del Pi de Barcelona. Així, l'any 1743 realitzà una imatge de santa Madrona segons el model

traçat per l'escultor de Manresa Josep Sunyer,⁸ i el 1745 un vericle de plata amb destí a la mateixa església.⁹ Un nou aprenent, Anton Brosa, entrà a casa seva el 15 de juliol de 1747,¹⁰ mentre que, com ja assenyalava Duran i Cañameras, el 1749 Brawer presentà el projecte d'una custòdia per a la catedral de Vic.¹¹

El 10 d'abril de 1751 agafa novament un altre aprenent, Narcís Ferrer,¹² i l'any següent executa una imatge de sant Francesc d'Assís per a la referida església barcelonina del Pi.¹³ El mateix any 1752, concretament el dia 1 de juliol, els canonges de la Seu d'Urgell acorden la construcció d'una nova urna per guardar les restes de sant Ermengol. Els dos candidats per a la seva realització són els argenters barcelonins Pere Lleopart i Joan de Brawer. Finalment serà el primer qui durà a terme l'urna, una de les obres més importants de tota la centúria.¹⁴

El «fadrí foraster» Joan Bautista Ferrando —que treballa a casa de Joan de Brawer—, fill de l'argenter de Reus Francisco Ferrando, jura com a tal el dia 13 d'octubre de l'any 1753.¹⁵

3. Arxiu Parroquial de Santa Maria del Mar (A.P.S.Ma.), *Llibres de Casaments*, vol. 17, núm. 82, any 1722.

4. S. ALCOLEA: «Sobre "argenters" barceloneses de los siglos XVII y XVIII», *Estudios Históricos y Documentales de los Archivos de Protocolos*, vol. II, Colegio Notarial de Barcelona, Barcelona, 1978, p. 260.

5. A.P.S.Ma.: *Llibres de Casaments*, vol. 23, núm. 136, any 1734.

6. Museu d'Història de la Ciutat (M.H.C.): *Llibres de Passanties*, vol. III, núm. 926.

7. Armari del Gremi d'Argenters de Barcelona (A.G.A.B.): *Llibre d'aprenents*, sense foliar.

8. J. Ma. MADURELL MARIMON: «El arte en la comarca de Urgel», *Anales y Boletín de los Museos de Arte de Barcelona*, Barcelona, 1946, p. 246.

9. *Ibid.*, p. 246.

10. A.G.A.B.: *Llibre d'aprenents*, sense foliar.

11. F. DURAN CAÑAMERAS: «La orfebrería catalana», *Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos*, vol. XXXIII, Madrid, 1915, p. 293.

12. A.G.A.B.: *Llibre d'aprenents*, sense foliar.

13. J. Ma. MADURELL: *Op. cit.*, p. 246.

14. P. PUJOL TUBAU: «L'Urna d'Argent de Sant Ermengol bisbe d'Urgell», *Memòries de l'Institut d'Estudis Catalans*, vol. I, fasc. I, Barcelona, 1927, p. 14.

15. A.G.A.B.: *Llibre de Clavari (1755-1816)*, fol. 78v.

Figura 1. *Escrivanía*, obra de Joan de Brawer, Barcelona, 1756. Col·lecció particular.

D'aquest mateix any és la primera referència a la vinculació del nostre argenter amb la construcció del nou Palau Reial de Madrid, ja establerta pel professor Santiago Alcolea.¹⁶

No obstant això, és el professor Francisco Javier de la Plaza qui ens aporta notícies concretes sobre les activitats de Joan de Brawer com a bronzista.¹⁷ Precisament el nom de Brawer apareix com el d'un dels candidats, juntament amb Pedro de Güemes i Piamontini, per executar un projecte d'estàtua eqüestre de Santiago Apòs-

tol en bronze, amb destí a la cúpula de la capella de l'esmentat Palau, projecte que mai no arribà a cap.¹⁸ Brawer torna a aparèixer aquest mateix any en companyia dels argenters Bargas, puix donaren uns desmuntatges del capitell dissenyat per Sachetti per a la referida capella.¹⁹

No per això abandona Brawer la seva activitat a Barcelona. Així, l'any 1754 executa, també per a l'església parroquial de Santa Maria del Pi, una imatge d'un sant Josep segons el disseny del pintor Pere Vinyals.²⁰

16. S. ALCOLEA: *Op. cit.*, p. 260.

17. *Vid.*, F. J. DE LA PLAZA SANTIAGO: *Investigaciones sobre el Palacio Real Nuevo de Madrid*, Publicaciones del Departamento de Historia del Arte, Universidad de Valladolid, 1975.

18. *Ibid.*, p. 155.

19. *Ibid.*, p. 160.

20. J. Ma. MADURELL MARIMON: *Op. cit.*, p. 246.

Figura 2. *Escrivania*, obra de Joan de Braver, Barcelona, 1756. Col·lecció particular.

Degué encara residir alguns anys més a Barcelona, atès que, com refereix el professor Alcolea, adquirí un lot de llibres de dibuixos en la subhasta dels béns del difunt argenter Joan Bautista Matons, celebrada el dia 9 de juliol de 1755.²¹ Sabem que l'any 1757 consta per darrera vegada en el corresponent cadastre,²¹ mentre que el professor José Manuel Cruz Valdovinos assenyala que l'any 1758 ja s'havia establert a Madrid.²²

És precisament allà on rebrà el dia 1 de març de 1759 el següent encàr-

rec: «(...) Que Juan de Braber haga las basas y los capiteles de las ocho columnas solas al precio de 18.000 reales por la basa y el capitel de cada una (...)»,²³ amb destí a la capella del nou Palau Reial.

Per a la seva execució concertà pactes, el 30 d'abril, amb el courer de Granollers Jaume Pallés i amb els «fadrins argenters» Joan Altet i Tomàs Tuxenés. Tots ells hauran de traslladar-se a la Cort i mentre que Pallés serà l'encarregat de fondre i tornejar, els dos fadrins rebran ordres directes

21. S. ALCOLEA: *Op. cit.*, p. 268.

22. J. M. CRUZ VALDOVINOS: «Plateria», *Historia de las artes aplicadas e industriales en España* (Antonio Bonet Correa, Coordinador), Ediciones Cátedra, Madrid, 1982, p. 132.

23. F. J. DE LA PLAZA SANTIAGO: *Op. cit.*, p. 389.

Figura 3. Marques de l'escrivania.

de Brawer, encarregant-se especialment del cisellat i laminat.²⁴

La realització dels esmentats capitells va estar plena de problemes i endarreriments fins que al capdavant, el mes de juliol de l'any 1768, es procedí a llur pagament i liquidació.²⁵

Joan de Brawer encara degué romandre un cert temps més a Madrid, car fins al 5 de novembre de 1770 no sol·licità el seu reingrés al Col·legi d'Argenters de Barcelona. En tal data el Col·legi celebra el Consell General, on s'assenyala que:

«(...) Mes fou proposat: Que lo Sor. Joan Braber individu del Col·legi ha retornat a esta Ciutat de Madrit, ahont ha estat alguns anys, treballant en lo Palacio real; Y com desitge domiciliarse en Barna., exercint la art de Argenter se serviran deliberar si se ha de tornar a examinar antes de exercir lo dit art en Barna., respecte de haver estat alguns anys fora de ella.

Fou deliberat, nemine discrepante: Que en atenció de haverse dit Joan Breber retirat á esta Ciutat ab exprés permís de Sa. Magt., segons consta de la Certificacio del Sor. Contador de la Fabrica del nou Real Palacio de primers Juliol proxim passat, que se ha llegit al present Consell general; Puga dit Sor. Braber tornar á exercir lo art de Argenter en Barna., reexaminantse, y pagant lo que debia pagar á dit Col·legi, durant tot lo temps de sa ausencia de esta Ciutat, segons lo disposat en lo Capítol cinquanta quatre de la real Cedula, que també se ha llegit á esta Convocació general (...).²⁶

No obstant això, la situació tant personal como econòmica de Brawer l'obliguen poc després, concretament el dia 11 de juny de 1771, a dirigir-se novament al Consell General:

«(...) Juan Braver Argenter del pnt. Col·legi representa a Vs. Magas., que respecte de haverse restituit a

24. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (A.H.P.B.), Notari: Daniel Tronch, Manual 14, 1759, fol. 214v-215v.

25. F. J. DE LA PLAZA SANTIAGO: *Op. cit.*, p. 389.

26. A.H.P.B., Notari: Sebastià Prats: *Libro de Deliberaciones de Consejos Generales de Cofradías, 1763-1770*, fol. 389v.

Figura 4. Passantia de Pere Valls, 1740. Museu d'Història de la Ciutat. Barcelona.

sa Casa motivat de molt cerca de tres anys, que ha patit una malaltia de la que ha arribat a últims de sa vida; Y com ja en la Cort com en esta sa Patria ha tingut uns gastos exorbitants, desitjaria, que estos Sors. Germans se dignassen atendre estas Circunstancias; Y respecto de los tants gastos com se li han ofert no pot en lo dia pagar, lo que es vensut, ni menos lo corrent, per motiu de no tenir lo alivio del treball. Per lo suplica a Vs. Mgs. se dignen commutarli estos gastos ab alguna cosa de treball per lo Glorios sant Eloi, o per qualsevol altre individu del pnt. Collegi, que espera rebre merce. Peraque resolgan lo fahedor. Fou deligerat: Que se fassa gracia a dit Joan de Braver de tot

lo que está debent al Collegi, y que en avant pague lo corrent (...).²⁷

Malgrat això, encara prengué un nou aprenent, Mateu Mas, el qual inicià el seu aprenentatge el 2 de novembre de 1774.²⁸

Coneixem, per últim, el testament de Joan de Brawer dictat el 27 de desembre de 1777,²⁹ poc abans de la seva mort. En efecte, el 27 de gener de 1778³⁰ s'efectua un inventari dels seus béns, en el qual la seva esposa consta ja com a vídua de l'argenter Joan de Brawer.

L'obra que presentem aquí (figs. 1 i 2) és una escrivania de singulars proporcions: les seves dimensions màximes són de 26 cm de profunditat,

27. A.H.P.B., Notari: Joan Prats Cabrer: *Primus liber deliberationum*, 1770-1779, fol. 28r.

28. A.G.A.B.: *Llibre d'Aprenents*, sense foliar.

29. A.H.P.B., Notari: Jacint Barramon: *Manual 1777*, fol 1r-2r.

30. A.H.P.B., Notari: Jacint Barramon: *Manual 1777*, fol. 55v-57r.

Figura 5. Passantia de Joan Cassamada, 1762. Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona.

32,5 cm d'amplada, 20 cm d'alçada i un pes total de 1.600 gr.

Està formada per una taula oval de perfil mixtilini, amb vora lleugerament sobreelevada, rematada per dues motllures —la interior estriada, i l'exterior convexa— interceptades per quatre motius de rocalla disposats radialment. Recolza sobre quatre peus en forma d'urpa estilitzada i venera. A la superfície de la taula, damunt cinc cercles incisos, encaixen sengles recipients disposats en forma de creu: arener, suport per a la campaneta i tinter, i altres dos, de menor tamany, per als plomins. Tots presenten idèntica forma i decoració. Consten d'un peu circular amb pestanya plana, el qual s'inicia amb una zona en quart bocell ornada per llacesies repussades, seguida d'un coll troncocònic llis que dona pas al cos. Aquest és de tipus periforme invertit, i va resseguit transversalment per estries acanalades i tornapunts. La vora està envoltada, en tots els casos, per una motllura en bocell. La campaneta, fixa al recipient central, s'inicia amb una base motllurada, seguida del cos, or-

nat per dues rengles de tornapunts i rocalles, oposades entre si. El mànec està format per una base troncocònica motllurada i una zona cilíndrica llisa limitada per un nus oval i un remat d'esfera, ambdós estriats. Les tapes de la resta dels recipients, amb pestanya plana, consten d'una zona convexa ornada amb llaceries similars a les del peu, seguida d'una motllura llisa i acanalada. A continuació, sobre un petit casquet d'esfera, s'alça el remat de floró. Les tapes dels dos recipients més petits presenten quatre orificis per als plomins.

L'obra, en el revers de la taula, porta una triple marca (fig. 3), d'acord amb el sistema de marcatge utilitzat a Barcelona durant bona part del segle XVIII.

Apareix, així, en primer lloc, la marca +/BAR que correspon a la marca de localitat de Barcelona. Al seu costat, apareix la marca VI/LA que correspon al cònsol marcadore Onofre Vil·lar o Vila, el qual exercí el càrrec l'any 1756, de manera que podem datar l'obra en aquest any.

Per últim, veiem repetida la marca

Figura 6. Passantia de Ramon Vivet, 1765. Museu d'Història de la Ciutat, Barcelona.

de l'artifex JOAN/BRAVER/BARna. Es tracta d'una marca inusual dins el sistema de marcatge utilitzat a la Ciutat Comtal. En primer lloc, per les seves dimensions i claredat, en segon lloc perquè hi apareix complet el nom i el primer cognom de l'autor de l'obra, quan el més freqüent és l'ús d'abreviatures o bé de símbols, i en fi, pel fet que sota el cognom hi apareix l'abreviatura de Barcelona.

L'obra sembla respondre, sempre parlant amb la provisionalitat que concedeix el limitat estat actual de les investigacions, a un model genuïnament barceloní, el qual es desenvolupà durant els anys centrals de la centúria

Als «Llibres de Passantia» hi hem trobat tres dibuixos d'escrivanies molt semblants a la de Brawer, tant tipològicament —estructura de la tau-

la o cos piriforme dels recipients— com pel que fa a motius decoratius concrets —les estries acanalades que recorren els diversos recipients.

El dibuix de la primera escrivania (fig 4) correspon a la passantia de Pere Valls del 17 de novembre de 1740,³¹ i és precisament aquesta la primera escrivania que apareix cronològicament als «Llibres de Passantia» del segle XVIII.

Un segon exemple, ja més tardà, seria el que ens proporciona la passantia (fig. 5) de Joan Cassamada, presentada el 27 de juliol de 1762.³² El darrer exemple ens l'ofereix (fig. 6) la passantia de Ramon Vivet, realitzada el 16 d'abril de l'any 1765.³³

A més d'aquests exemples documentals, coneixem dues escrivanies barcelonines més d'aquesta època i de similars característiques. La prime-

31. M.H.C.: *Llibres de Passanties*, vol. III, núm. 945.

32. M.H.C.: *Llibres de Passanties*, vol. V, núm. 1.301.

33. *Ibid.*, vol. V, núm. 1.319.

ra es troba a la Reial Acadèmia de San Carlos de València,³⁴ i la segona a la catedral de Sevilla.³⁵

L'escripció de Brawer apareix, dins d'aquesta tipologia, com una obra

d'extraordinària qualitat, fidel reflex de l'estil rococó, el qual degué tenir, a mitjan segle XVIII, un moment de plenitud en les realitzacions dels argenters barcelonins.

MANUEL TRALLERO

34. Catàleg de l'exposició: *Orfebrería y sedas valencianas*, Excmo. Ayuntamiento de Valencia, València, 1982, p. 134.

35. Ma. JESÚS SANZ: *La orfebrería sevillana del barroco*, II vols., Excmo. Diputación de Sevilla, Sevilla, 1977, vol. I, p. 421, fig. 161 i vol. II, p. 165.